

A příšery skákati tam budou – Výnos o Babylónu (Izajáš XIII)

Jan Lukáš

Vedoucí práce: prof. Martin Prudký

Studijní program: Teologie

Studijní obor: Evangelická teologie

Diplomová práce odevzdaná na Evangelické teologické fakultě Univerzity Karlovy 16. února 2021 o rozsahu 125 stran pojednává třináctou kapitolu knihy Izajáš, která patří do sbírky výnosů proti pronárodům (Iz 13-23). Autor v první kapitole (s. 13-23) vymezuje oddíl a sleduje jeho základní charakteristiky v rámci knihy jako celku. Stranou nezůstává ani dějinné pozadí (s. 18-19), zde Lukáš – byť stručně – vystihuje povahu věci, a sice že text v kontextu výroků není v „současném stavu“ (s. 19) dílem historického Izajáše, ale velmi promyšleně zkomponovaným souhrnem reflexe minulého z pohledu exilních autorů (tedy ne jednoho autora), popř. autorů možná až z doby helénismu (srov. s. 20).

Nejrozsáhlejší druhá kapitola (s. 24-80) se věnuje strukturálně-syntaktickému překladu Iz 13, po kterém následují poznámky, různočtení, srovnání hebrejského, řeckého a latinského textu (s. 37-41), po nichž následují opět poznámky. Po poznámkách ke srovnání HBS, LXX a V přichází na řadu velmi hutný výklad (s. 46-80) daného textu po verších a to včetně toho, že je k rozhovoru přizvána koptština. Kolega Lukáš se pouští poté do výkladu textu po verších s velkými citem i zálibou pro jazykové nuance a s využitím odpovídající referenční literatury včetně té nejnovější dostupné¹ mapuje složitost překladu sledovaného textu. U některých tvarů se Lukáš pozastavuje a analyzuje je podrobněji. To platí např. pro exkurz ke tvaru *Jejich souhvězdí* [hebr. hapax *k' síléhem*] ve v. 10 (s. 55-57) rozšířeného o téma *Hvězda Hórova* zaznívajícího v koptském překladu (k tomu viz s. 57-58 a autorův vlastní překlad Iz 13 z koptštiny na s. 104-108 a poznámky na s. 108-110). Dovození, že se jedná o kritiku či dehonestaci Babylóňanů pro jejich zálibu v astronomii, je velmi přesvědčivé, přesto je autor v

¹ Tak např. viz s. 54 a jinde, kde je odkazováno na překlad septuagintního Izajáše od G. I. Vlkové a J. Plátové (Vyšehrad: Praha 2018).

jednoznačném tvrzení opatrný, když shrnuje: „Plurál *kesilové* je stále tajemný, existuje však určitá spojitost mezi kesilem/Nimródem a Oriómem, především v jejich roli lovce potrestaného bohy. Celý nebeský svět/ozdoba nebe je odvozena právě z užití hebrejského plurálu a znamená ostatní planety a stálice“ (s. 57).

Ve stejné kapitole jsou ještě dále pojednáni se stejným exegetickým zaujetím *Běsové* (hebr. *sáírím* s. 70-71), septuagintní *Onokentauři* (s. 73-75) a pak také *Ježci v Septuagintě* (s. 75-77). Poslední exkurz je příkladně detailní, lingvisticky pozoruhodný, s vtipnou intertextuální poznámkou, která rozvíjí zvláštnost – podle všeho kvůli odlehčujícímu záměru septuagintního překladu – a sice že se z hebrejského šakal, popř. had stává ježek [!], který by ovšem měl, promítnuto např. do Sf 2,14, namísto pelikána a sýčka uváděných v hebrejštině spolu s chameleonem obývat, hlavice sloupů.² Uvedený překladový problém je dovysvětlen s pomocí koptského překladu; navíc s velmi přehlednou tabulkou (viz s. 77).

Poslední třetí kapitola (s. 81-87) se věnuje samostatně „příšerám“ či „běsům“, tedy jednotlivé divé zvěři, tj. sovám, dcerám pštrosů, běsům, hyenám a šakalům, která obývá rozvaliny Babylónu. Autor se také s pomocí dvou přehledových tabulek (s. 81 a 86) a opět velmi detailní diskuze nad různými překlady snaží zjistit, jak překladatelé nakládali s původním textem, zda mu pouze nerozuměli nebo jej překládali s pomocí dynamických ekvivalentů. Výsledkem této snahy je zjištění, že naše současná znalost hebrejských výrazů je omezená a „odkázaná právě na ostatní starobylé překlady“ (s. 86), ale také, že „ani starověcí překladatelé na tom nebyli o moc lépe než dnešní badatelé“ (tamt.), tedy že někdy spíše tápali a jindy textu rozuměli velmi dobře a snažili se jej přiblížit dynamickým ekvivalentem. Obě dvě polohy jsou doprovizeny i příklady (tamt.).

V části nazvané Závěr (s. 88-90) Lukáš obecněji shrnuje předchozí lingvistické, exegetické a překladatelské poznatky i dějinné skutečnosti, které nejen s 'izajášovským' Babylónem souvisejí. Autor si dobře všímá, že horlení proti Babylónu je „jakousi *Hassliebe*“ (s. 88) z důvodu jeho ambivalentního významu jako místa odkud přišla zkáza, ale i místa, které se stalo až do nedávné minulosti druhým domovem judaismu. Zcela na konci této části autor poznamenává, že „i dnes každému režimu hrozí, že se stane takovým Babylónem, jemuž vládnou pyšní, násilníci a tyrani a přijde řada i na něj. A jeho dny nebudou prodlouženy...“ (s.

² V této souvislosti - také díky spojujícímu tématu 'ježka' z Iz 13,22 - nelze nezmínit slavnou mnohokrát převypravovanou historku, jak evangelický duchovní Svatopluk Karásek (1942-2020) ve švýcarském exilu se zápalem, ale ne dokonalou němčinou, kázal o ponižované důstojnosti orla zavřeného v kleci. Posluchačstvo kazatelovu představivost prý velmi oceňovalo a připouštělo, že takovouto imaginací samo oproti českému kazateli nedisponuje. Ten se podle nich věnoval ježkovi (něm. *Igel*), ale on sám celou dobu myslel orla (angl. *eagle*).

90). Po závěru následují strukturovaný Seznam literatury (s. 91-95), Přílohy (s. 96-120) rozdělené na vyobrazení a autorovy velmi precizní překlady (z řečtiny, koptštiny, a latiny). Práci uzavírá synopse Bible Kralické, Lutherovy Bible and King James Version (s. 121-125)

Předkládaná práce je přehledná a jasně strukturovaná. Nechybí nadhled nad specifickým jazykovým zázemím daného textu, u kterého je potřeba zdůraznit, že není nikterak lehký a o to více je třeba docenit autorovu preciznost a orientaci ve složitých jazykových a textově-kritických otázkách. Díky velmi dobré znalosti starověkých jazyků vč. koptštiny, by bylo dobré, aby autor na práci v budoucnosti navázal. Vytknout lze jen drobnosti, jakými jsou tu a tam chybějící odsazení jednotlivých částí, která by práci více zpřehlednila, či jiné drobné nedodělky (chybějící mezera mezi slovy na s. 15, překlep na s. 90: stané; značeno v rukopise), které ovšem nijak neovlivňují velmi dobrou kvalitu práce jako takové. Při závěrečné státní zkoušce navrhuji vycházet od klasifikačního stupně **A**.

Filip Čapek

doc. Filip Čapek, Ph.D.

V Třebechovicích pod Orebem, 4. května 2021